

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 20 februari 1908, kl. 3 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om revision af stadgan för mogenhetsexamen.

Till utskottets behandling har blifvit hänvisad en af herr *Richert* väckt motion, n:o 11, hvaruti motionären föreslår, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om revision af stadgan för mogenhetsexamen.

Såsom stöd för motionen har anförts följande:

»Studentexamen aflades tidigare, i Sverige liksom öfverallt annorstädes, vid universitetet, oaktadt en stor del af de examinerade ej hade för afsikt att ägna sig åt universitetsstudier. I stadga af år 1693 bestämdes, att för tillträde till universitetet skulle fordras såväl afgangsexamen för gymnasierna som nyssnämnda inträdesexamen. Den förra hade icke det minsta sammanhang med den senare, så att en i afgangsexamen godkänd yngling ej hade någon garanti för att bli godkänd i studentexamen, liksom det å andra sidan ej utgjorde något hinder för godkännande vid universitetet, att examinanden blifvit underkänd i ett eller annat ämne vid afgangsen från skolan.

Examen verkställdes af akademiadjunkter eller docenter, och på grund af den täta växlingen af examinators fick examensväsendet ej någon enhetlig och konsekvent utveckling. Då missförhållandena blefvo alltför stora, började studentfabriker uppblomma, vid hvilka undervisningen hufvudsakligen bestod i inpluggandet af examinars »frågekatekes», och i skolorna var det ständiga slitningar mellan lärare, som ville tillämpa skolstadgans föreskrifter, och lärjungar, som blott tänkte på hvad som fordrades eller brukade förekomma i studentexamen.

*Motionens
motivering.*

För att kunna genomföra de idéer, som ända från 1800-talets början trängt sig fram, rörande såväl organisation som ämnesplan och undervisningsmetoder, var det nödvändigt att befria skolan från det förtryckande inflytandet af en examen, som icke stod i organiskt sammanhang med undervisningen. Den kommitté, som behandlade skolstadgan af år 1856, framlade också ett förslag till stadga för »afgångsexamen», hvilken stadga trots en hel del invändningar och spådomar om bildningsnivåns sjunkande vann så mycket erkännande, att den blef grundval för den 1862 utfärdade och från 1864 tillämpade »stadga för afgångsexamen», som i sina hufvuddrag ännu gäller och så godt som oförändrad ingår i nya läroverksstadgan.

I förslag till stadga för mogenhetsexamen 30 november 1859 gafs något större inflytande åt läroverkets lärare i förhållande till censorerna, än hvad som blef fallet i Kungl. Maj:ts stadga 1862.

»De skriftliga profven skola genomses och rättas af öfversta klassens ämneslärare och därpå bedömas i hvarje ämne af 2 censorer, skolans rektor eller den han i sitt ställe utsett, samt den lärare, som granskat profven. I händelse af olika röstantal, äger den af censorerna utslagsröst, som förut blifvit utsedd därtill. Enhälligt beslut af alla lärare och censorer kan befria däraf förtjänt lärjunge från muntligt prof.»

»Efter slutad muntlig pröfning, hvilken förrättas af ämneslärarne, med rätt för censorerna att bestämma frågeområde och äfven deltaga i examinationen, bedömes examens utgång för hvarje lärjunge särskildt, af censorerna, rektor och de lärare, som examinerat. Därvid yttra sig först rektor och lärarne öfver lärjungens både under lärotiden och särskildt vid examen ådagalagda kunskaper i de ämnen, som varit föremål för pröfningen; hvarefter, med afseende såväl på lärjungens vitsordade kunskaper under lärotiden, som på hans i den skriftliga och muntliga examen ådagalagda bildning, hans mogenhet bedömes af *censorerna*, (i regel 5 stycken) och *ett lika antal* lärare, bland hvilka rektor är själfskrifven och de öfriga blifvit af de pröfvande lärarne därtill utsedde. I händelse af lika röstantal vid betygets afgifvande, tillhör utslagsrösten den bland censorerna, hvilken dessa mellan sig utsett. Totalomdömet öfver hvarje lärjunges mogenhet uttryckes med något af vitsorden: Med utmärkelse godkänd, Godkänd eller Icke godkänd.»

Censorernas verksamhet var sålunda afsedd att blifva mera positiv och deras makt mindre absolut, än stadgans bestämmelser sedan kommo att föreskrifva. Inflytandet från tyska anordningarna ligger i öppen dag. (Se nedan.)

Att censorerna fingo den makt, som stadgan tilldelade dem, berodde på universitetets obenägenhet att släppa sin dittills bestående

rätt att bevilja tillträde först efter af dess representanter förrättad examen, hvilket beträffande Uppsala universitet gått så långt, att det afstyrkt flyttandet af examen till skolorna.

De i 1862 års stadga ingående bestämmelserna äro i korthet följande.

Inträdesexamen till universitetet afskaffas och afgangsexamen vid läroverket anställs emellan 15 april och 21 juni, å tid, som af chefen för ecklesiastikdepartementet bestämmes.

Skriffliga examen fördelas på 3 eller 4 dagar och anställs samtidigt vid alla läroverken. Uppgifter bestämmas af chefen för ecklesiastikdepartementet. Profven äro:

a) Uppsats på modersmålet

b) Latinare: öfversättning till latin

Realister: öfversättning till engelska eller tyska

c) Öfversättning till franska eller tyska

d) Matematiskt arbete (olika uppgifter för latinare och realister).

I det matematiska profvet ingick äfven prof i fysik för realisterna.

Hjälpmedel: ordböcker och logaritmtabell.

Lärjungarnes arbeten genomses och *rättas* af *hufvudlärarne* och *bedömas* af desse och andra lärare, som kollegiet utsett. Vid olika mening afgöre rektor eller hans ställföreträdare.

Godkänd vare den, som fått betyget godkänd för 1) uppsats 2) latinsk öfversättning (matematiskt arbete, real.) 3) ett af de öfriga. Sistnämnda fordran kunde bortfalla, om $\frac{2}{3}$ af klassens lärare röstade för lärjungens godkännande.

Den *muntliga* examen, som ej må utsträckas utöfver 3 dagar, anställs under ledning af en eller flere af Kungl. Maj:t förordnade censorer, hvilka hafva att rätta sig efter särskild instruktion; och böra vid examen jämväl närvara minst tre andra för insikt och oväld kände män, dem Eforus utser.

Examen omfattar: kristendom, latinska, grekiska och franska språken, matematik och fysik, historia och geografi, filosofisk propedeutik samt frivilligt: engelska och hebreiska,

för realister: kristendom, engelska och franska språken, matematik, fysik och kemi, historia och geografi samt filosofisk propedeutik.

Examen skall hafva till föremål de i läroverkets högsta klasser genomgångna lärostycken, afse att utröna *icke blott måttet* af lärjungens kunskaper i de särskilda ämnena, *utan äfven och förnämligast halten* af den bildning, han därigenom tillägnat sig.

Lärarna i högsta klassen *verkställa* den muntliga pröfning inom det omfång, som censor bestämmer; den senare äger, om han för godt finner, att i pröfningen själf deltaga.

Sedan afgifvas öfver lärjungens i *examen* ådagalagda insikter, betyg af hvarje lärare, hvarefter, med hänsyn till vitsord under lärotiden och skriftliga och muntliga pröfningens resultat, de examinerande lärarna medelst omröstning bestämma, om och i hvilken grad lärjungen äger mogenhet; rektor har utslagsröst. Om lärjunge i *ett eller annat* ämne icke blifvit godkänd, må han dock kunna förklaras mogen, om han gjort mer än vanliga framsteg i ett eller flera andra ämnen, företrädesvis klassiska språk eller matematik (för latinare) — matematik, naturvetenskap eller lefvande språk (för realist).

De betyg, han vid flyttningen till 7:de klassen erhållit i tyska och naturalhistoria, gälla som betyg i afgangsexamen.

Finner *cursor*, att någon lärjunge, som af lärarne förklarats mogen, saknar därför erforderliga insikter, åligger det honom att underkänna dennes examen. Är det flere än en cursor, bör detta omdöme delas af mer än halfva antalet för att bli gällande. Skälen till underkännandet antecknas till protokoll.

Privatister hänvisas af chefen för ecklesiastikdepartementet till något läroverk, hvarefter med dem förfares som med skolans egna lärjungar. Hafva de icke betyg för tyska och naturalhistoria från 6:te klassen, ingår examen i dessa ämnen i deras muntliga examen.

Redan här gäller för privatist stadgandet att de få undergå examen redan på hösten, medan samma tillåtelse ges endast åt den af en skolas elever, som varit berättigad att föregående vår anmäla sig till examen.

Censorsstadgan af år 1864 innehåller detsamma som den nu gällande, att ledningen af examen tillkommer censorerna.

Stadgan fullständigades 1875 med föreskrift, att yngling, som icke blifvit godkänd i ett eller annat ämne men dock mogen förklarad, skulle få i vanlig ordning undergå förnyad examen i sådant ämne i sammanhang med afgangsexamen.

Redan 3 år därefter utfärdades en kungörelse, som till sina principer stod i strid med ofvanstående. Det gällde latinares komplettering i matematik, fysik och kemi för inträde vid tekniska högskolan, och Kungl. Maj:t bestämde, att pröfning skulle verkställas af lärare i 7:de klassen å tid och i ordning, som rektor i samråd med dessa lärare bestämmer, hvarpå resultatet meddelas i form af protokollsutdrag. Sålunda *en ganska viktig pröfning utan kontroll*.

Efter den nya ordningens införande börjar ett ständigt fortsatt motionerande i Riksdagen om lindring i fordringarna. Första verkan af detta var, att lärjunge på latinlinjen 1865 befriades från att läsa *grekiska*.

Alltså första begynnelsen till B-linjen, hvars kurser närmare bestämdes genom kungörelse 10 mars 1869.

Motioner vid riksdagarna 1869 och 1870 ge anledning till en skrifvelse med anhållan om revision af läroverksstadgan. Den på grund däraf tillsatta kommittén gaf 1872 förslag till stadga för »mogenhets-examen», hvilken benämning nu föreslogs. De förändringar, som kommittén ville införa, voro i hufvudsak följande:

Censorer utses för en tid af 5 år, »på det de må känna uppfordran till planmässighet och konsekvens i utförandet af sina åligganden».

Censorerna bestämma på gemensamt möte de *skriftliga* uppgifterna. Ett översättningsprof bortfaller, så att profven bli: a) uppsats på modersmålet, b) översättning till latin; för realister (franska, tyska eller engelska), c) 2 *matematiska* uppgifter. De *fysikaliska* uppgifterna *utgå*. Af hjälpmedel tillkommer *grammatik* för översättningsprofven. Ej mer än *ett* prof får anställas på en och samma dag.

Befrielse från muntlig examen på grund af vitsord under lärotiden och skriftliga profven kan föreslås af minst $\frac{2}{3}$ af hans lärare och meddelas, om censorerna äro ense därom. »Detta till uppmuntran och för att få mera tid att höra de tvifvelaktiga.»

De skriftliga profven skola af censorerna granskas vid deras gemensamma möte före början af muntliga examen, för att de må få en riktigare uppfattning om lärjungarnas mogenhet — »de examinerande lärarne äga ju redan förut tillräcklig kännedom om sina lärjungars kunskaper och mogenhet, men kunna sakna förmågan att vid sitt förhör låta dessa kunskaper framlysa».

I de ämnen, som förekomma i muntliga förhöret, har rätt stor förändring föreslagits: kristendom och filosofisk propedeutik utgå och i stället tillkommer tyska och naturalhistoria, samt för B-linjen: grekiska ersättes med engelska och fysik.

Med afseende på mogenhetsbedömandet föreskrifves, att *innan* omröstningen försiggår, skola betyg afgifvas öfver lärjungens insikter i *alla* öfversta klassens ämnen, således äfven *modersmålet*, kristendom och filosofisk propedeutik, fastän dessa ej i examen förekommit, och dessa betyg skola *ej uteslutande* afse de *i examen* ådagalagda kunskaperna. Vidare preciseras föreskriften om »mer än vanliga framsteg i andra ämnen», så att det skall betyda högre betyg än godkänd, och till ytterligare lättnad införas mellanbetygen: Med utmärkt beröm godkänd och Icke utan beröm godkänd.

För privatister gälla samma bestämmelser med den skärpning, att

de skola förhöras i kristendom och filosofisk propedeutik samt modersmålet, hvilket här för första gången föreslås som examensämne.

Kommitténs öfriga förslag gingo dock alltför mycket emot Riksdagens uppfattning för att kunna godkännas, och med dessa föll också förslaget till ny stadga för mogenhetsexamen. En ny kommitté fick 1874 uppdrag att komma med ett annat till sina grunder noga bestämdt förslag. Med afseende på mogenhetsexamen uttalades, att pröfningen i tyska och naturalhistoria till 7:de klassen skulle bortfalla, och att fordringarna i examen borde inskränkas.

Den lättnad, kommittén ansåg sig kunna föreslå, inskränkte sig till skriftliga profven och skulle bestå däruti, att *ett* översättningsprof för realisterna bortföll och likaså för latinlinjen B, medan A-linjen skulle befrias från matematiskt arbete. Grammatikor skulle tillåtas som hjälpmedel vid översättning, och tiden förlängas till 4 timmar för moderna språken. Fordringarna för matematiska arbetets godkännande sänktes, men tiden förkortades till 6 timmar för latinarna och 9 timmar för realisterna. Villkoren för godkänd skriftlig examen voro för öfrigt precis desamma som i 1862 års stadga.

Öfverensstämmelsen med 1872 års förslag är i öfriga stycken påtaglig. Utöfver detta går t. ex. bestämmelsen, att de af censorerna föreslagna examensuppgifterna skola underställas chefen för ecklesiastikdepartementet »för att motverka ensidighet», samt att censor äger att efter omständigheterna utesluta ämnen från muntliga examen. Eljest skola samtliga ämnen, »äfvén modersmålet», bli föremål för pröfning och lärjunge må ej befrias från muntlig examen. Kommitténs skäl emot sådan befrielse äro rätt belysande för uppfattningen om examens betydelse. »Den muntliga examen har visserligen i första rummet till uppgift att gifva censorerna tillfälle att bilda sig ett omdöme om lärjungarnas mogenhet, men den bör äfvén bereda censorerna och vittnena såsom ombud för allmänheten ett tillfälle att döma om slutresultaten af skolans verksamhet. Det skulle då utöfva ett nedslående inflytande på särskildt lärarne, ifall de bästa lärjungarne saknades; hvartill kommer, att dessa senare i de flesta fall icke skulle anse det för en uppmuntran utan snarare såsom en afsaknad att ej få vid sina kamraters sida deltaga i nämnda pröfning.»

Med afseende på godkännandet af examen föreslås, att underbetyg »i ett eller *högst tvenne*» ämnen må uppvägas af »mer än vanliga framsteg i ett eller flera andra», *utan att* det skall angifvas några, i hvilka framsteg skulle särskildt betonas som önskvärda.

Utsträckning af muntliga examen öfver 1 dag föreslås icke (»ehuru den kunde vara önskelig») för andra än privatister.

Någon ny stadga för afgangsexamen blef ej utfärdad, utan allt förblef vid det gamla med ett par undantag. Genom kungl. cirkuläret af 12 mars 1875 förklarades grammatikor tillåtna som hjälpmedel vid översättning. Lättnad i skriftliga examen bereder kungl. kungörelsen 1 november 1878 genom att helt radikalt borttaga matematiska profvet för latinlinjen, hvarjämte samma kungörelse föreskrifver förändrad lydelse för paragrafer, som beröras af linjedelningen på latinafdelningen och naturalhistoriens fortsättande till öfversta klassens realafdelning i enlighet med 1878 års stadga.

Följande år kom ännu gällande stadga för censorer: »Censor åligger

1:o) att inhämta noggrann kännedom om de i den skriftliga afgangsexamen verkställda arbeten för att därpå vinna ledning för bedömandet af examinandernas bildning och mogenhet,

2:o) att tillse, att muntliga pröfningen å utsatt tid tager sin början, bestämma, hur lång tid examen skall upptaga etc.

3:o) att ej allenast taga i betraktande lärjungarnes i de skriftliga profven och det muntliga förhöret ådagalagda kunskaper utan ock göra skäligt afseende på de terminsbetyg, som under de närmaste föregående läsåren blifvit dem vid läroverket gifna;

4:o) att, — — — infinna sig i Stockholm för att till ecklesiastikdepartementet afgifva berättelse om hvad i afseende å ej mindre den skriftliga än den muntliga afgangsexamen förekommit och befunnits vara af beskaffenhet att förtjäna en närmare uppmärksamhet eller påkalla någon åtgärd.

Följande 10-tal år utmärker sig för kampen om latinets ställning, och det enda af betydelse för mogenhetsexamen är frågan om *öfersättningsprof från latin*, hvilken så småningom arbetar sig fram och som förordas af 1882—84 års kommitté.

Kommer så 1890 års kommitté med förslag till ny stadga för afgangsexamen, först år 1891 och sedan år 1894 med vissa obetydliga förändringar, hvilket förslag i sistnämnda form utgör 1895 års *stadga för mogenhetspröfning*.

De förändringar, denna medför, till större delen föreslagna i 70 och 74 års kommittéutlåtanden, äro:

Skriftliga uppgifterna bestämmas af chefen för ecklesiastikdepartementet efter censorernas gemensamma förslag.

Ej mer än ett prof må förläggas till en och samma dag; realisternas notimmars matematiska arbete delas på 2 dagar.

Skriftliga profvens antal ökas:

Alla: 1) uppsats på modersmålet

Latinare: 2) öfersättning *från latin*

- dessutom A-linjen 3) öfversättning till tyska
 4) " " franska
 B-linjen 3) öfversättning till franska eller tyska
 4) matematiskt arbete
 Realister 2) öfversättning till engelska eller tyska
 3) " " franska
 4) ett matematiskt arbete
 5) fysikaliskt arbete

Hjälpmedel: *Grammatik förbjöds åter*, och endast vissa lexika tillåtos.

I muntliga examen äge censor att utesluta för A-linjen: 2 af ämnena: filosof. propedeutik, matematik och fysik, för B-linjen 2 af ämnena: tyska, engelska, filosof. propedeutik, naturalhistoria samt för real-linjen: 2 af ämnena: tyska, filosof. propedeutik, naturalhistoria och kemi.

Uteslutningsrätten hade mött mycket motstånd, men ansågs nödvändig för vinnande af nödig tid för öfriga ämnen; både tyska och naturalhistoria hade ju tillkommit som möjliga examensämnen. Däremot hade icke modersmålet upptagits bland dessa, men läraren i detta ämne fick rösträtt vid mogenhetsbedömandet.

Villkoren för att bli förklarad mogen preciserades så, att underbetyg i uteslutbart ämne ej fordrade motsvarande överbetyg i annat ämne, men att sådan fordran tillkomme, om lärjunge *dessutom* blifvit underkänd i ett andra ämne.

Privatist äger ej rätt att få ämne uteslutet och kan få sin examen utsträckt öfver 2 dagar.

Kompletteringsstadgandet utvidgas, så att examen för högre betyg å samma linje eller betyg å annan linje i hvarje fall skulle afläggas i sammanhang med mogenhetspröfningen.

I sammanhang med den 1905 afgifna nya stadgan för rikets allmänna läroverk har den däri ingående stadgan för »studentexamen» rönt vissa förändringar, som nödvändiggjorts af förändrade kursplaner och framför allt valfriheten.

Examens *ändamål* angifves vara det »att utröna, huruvida lärjungarna inhämtat det mått af kunskaper, hvilket i de stadgade undervisningsplanerna är angifvet som mål för gymnasiets undervisning, samt vunnit den mogenhet, som erfordras för bedrivande af studier vid universitetet eller högre tillämpningsskola».

Beträffande skriftliga profven — uppgifterna bestämmas af öfverstyrelsen efter censorernas gemensamma förslag — inträder den förändringen, att franskt prof bortfaller och ersättes öfver hela linjen med tyskt (A-linjen har försvunnit som själfständig), realisternas matematiska

arbete inskränkes till 1 dag, 6 timmars arbetstid, under det att fysikaliska ökas till 5 timmar med fordran på 2 lösta uppgifter.

»För att omdömet öfver examen måtte varda så litet som möjligt beroende af tillfälligheter och så mycket som möjligt motsvara lärjungens verkliga ståndpunkt», har kommittén ansett, att längre tid behöfves för de enskilda ämnena, samt att hänsyn skall vid betygsättandet tagas till förut ådagalagda kunskaper. Mera tid skall vinnas genom censors rätt att utesluta ämne, hvilken så formulerats, att lärjungens examen bör omfatta minst 7 ämnen. Därvid är att observera, att modersmålet är lagstadgad examensämne, samt att *filosofisk propedeutik* ej, som kommitterade föreslagit, utgått ur timplanen.

Hänsyn till det föregående skall åstadkommas genom att censor skall beredas tillfälle att taga kännedom om de 2 föregående årens skriftliga arbeten, samt därigenom, att lärares betyg, i likhet med hvad hittills varit *praxis* i de flesta skolor, skall afse ej blott muntliga examen utan äfven den skriftliga och föregående terminers arbete. För att kunna godkännas, måste lärjunge vara godkänd i minst 9 ämnen (d. v. s. *alla* ämnen, som återstå efter fullständigt bortval).

Bestämmelserna för *fyllnadspröfning* öfverensstämna mera med förhållandena före 1896, i det pröfning ej behöfver ingå i studentexamen, utan öfverlämnas åt den enskilde läraren efter plan, som i samråd med rektor uppgjorts. Läroverk, där pröfningen skall försiggå, bestämmes af öfverstyrelsen. På så sätt undgår man, såsom kommittén påpekar, den oformligheten, att censor skall yttra sig om en lärjunges mogenhet, hvilken redan blifvit mogen förklarad, eller ock utan rättighet uttala sig om betygsgrad. Fyllnadspröfning får ej afläggas mera än en gång i samma ämne och å samma linje.

För privatister gälla samma föreskrifter i tillämpliga delar. Sålunda hafva äfven de uttryckligen rättighet att komma under omröstning i samma fall som läroverkets egna lärjungar, men omröstningen försiggår endast bland de lärare, som granskat de skriftliga profven.

Muntliga examen blir strängare än hittills, i det privatisternas examen skall försiggå skild från de öfrigas, för hvar och en omfattande minst $\frac{1}{4}$ timme i hvarje ämne, och dessutom kunna utsträckas öfver 2 dagar. Intet af de i anmälan uppgifna ämnena må heller uteslutas. Genom denna utsträckning af examen anser man, »att de enskilda okontrollerade tentamina blifva obehöfliga, och sålunda hvarje misstanke om våld undvikes».

Samma olägenheter, som examens verkställande vid universitetet hade med sig hos oss, hafva också utomlands framtingat förändringar. Om England, där särskilda skol- och universitetsförhållanden äro rådande, och Förenta staterna, som raskt genomgår gamla världens utvecklingsfaser och i obegränsad frihet bjuder exempel på alla dessa, från fritt tillträde till universitet till ganska stränga inträdespröfningar (resp. fordringar) — om dessa båda stater undantagas, kunna de examensanordningar, som våra grannland och de stora kulturländerna ha att uppvisa, rangeras in under någon af följande 4 grupper:

I. *Examen förrättas icke af elevens lärare* utan af en särskild kommission vid eller utom skolan.

(Finland, Frankrike, Holland).

I *Finland* aflägges den skriftliga delen af examen vid skolorna, den muntliga för dem, som ämna studera vid universitetet, därstädes inför akademiska lärare.

Frankrike kvarstår på det ursprungliga stadiet, examen vid universitet, med den förändring, att det är skolmän, som examinera under öfverinseende af dekanus. Förslag om flyttandet af examen till skolorna ha afvisats nästan enhälligt under antydning om det obehagliga för lärare och anstalter att behöfva utsätta sig för misstankar om partiskhet o. s. v. Fasthållandet vid det gamla sättet är också lätt förklarligt af tvenne orsaker. Dels existera en mängd konkurrerande privatskolor, hvilka gärna vilja uppvisa vackra examensresultat, dels har på grund af det stora tilloppet till ämbetsmannabanorna en ofantligt stor vikt kommit att läggas vid specialbetygen, och sålunda har det blifvit önskvärdt, att en större kontingent examinander hänvisades till en opartisk kommitté.

I *Holland* slutar den *praktiska* linjen med examen inför en kommission af läroverkslärare, hvilka bedöma såväl den skriftliga som muntliga examen. Skrifningarna försiggå samtidigt vid alla skolor, den muntliga pröfningen på en gemensam plats för hvarje provins. Examen med ett 12-tal lärjungar räcker 3 dagar, högst 3 timmar hvarje dag. I hvarje ämne fungerar en lärare som examinerare och en annan som åhörande medbedömare.

II. *Examen förrättas af skolans lärare, ämnesensorer afgöra specialbetygen.*

(Danmark, Norge).

Danmark fick 1850 sin studentexamen flyttad till läroverken, och anföres som stödande exempel i kommittéförslaget 1859 utan att dock tagas till förebild.

I Norge förlades examen först 1883 till skolorna och anordnades i hufvudsaklig öfverensstämmelse med danska förhållanden. Uppgifter för *skriftliga* profven föreläggas af undervisningsinspektionen efter förslag af utsedde skolmän. Skrifningarna äga rum samtidigt öfver hela riket, en på hvarje dag af 4 följande. De korrigeras af utsedde censorer (skolmän i aktiv tjänstgöring, som åtminstone en gång fört klass till examen), 3 för hvarje skriptum. Sedan domen fallit, afhållas muntlig examen, hvarvid examinanderna indelas i grupper, så att de 4 à 5 ämnen, som hvarje grupp skall pröfvas uti, bli förlagda med 1 eller 2 dagars mellanrum under sista läsveckan. Privatister pröfvas i alla ämnen, hvadan deras examen sträcker sig öfver en vecka mera än de öfrigas. Hvarje elev examineras nu för sig af sin lärare i närvaro af censor. Betyget bestämmes af examinator och censor i förening, med afgörande makt hos censor. Examen är godkänd, om lärjungen uppnått vissa bestämda vitsord. Öfver examens resultat och förhållande rörande denna i öfrigt afge censorerna rapport.

Eftersom censorerna äro aktiva skolmän, blir betygssättningen ganska konsekvent. Intresset för betyg är så stort hos allmänheten, att tidningarna publicera betygslistorna.

III. *Examen förrättas af skolans lärare, vid bedömandet medverka en eller flere fullmäktige för andra myndigheter.*

(Tyska riket, Österrike och Ungarn).

(Anordningarna stämma väsentligen öfverens i de tre rikena, i det att förhållandena i Preussen tjänat som mönster.)

Redan 1812 förlades examen för statsskolornas lärjungar till respektive skolor, och från 1834 hänvisas äfven privatister till skolorna. Hufvuddragen af examens yttre anordning ha icke undergått någon större förändring. Den nu gällande ordningen är utgifven 1901.

Examen verkställas af en examenskommission, bestående af en kungl. »kommissar» som ordförande, rektor och de ämneslärare, som undervisa i öfversta klassen. Till kommissar förordnas alltid den medlem af provinsskolrådet (Provinzschulkollegium), som brukar handlägga ifrågavarande skolas angelägenheter. Dock står det rådet fritt att utnämna annan person till ställföreträdare, speciellt skolans rektor. I andra än statens skolor får den myndighet, som har det ekonomiska ansvaret för skolan, insätta en person i kommissionen med rösträtt som de andra.

Sedan lärjungarne anmält sig till examen, skola rektor och lärare, på grund af de i de båda högsta klasserna afgifna vitsorden om kunskaper, flit och uppförande, afgöra, om en lärjunge bör nekas tillträde eller få något af omdömena: »otvifvelaktigt mogen» eller »med tvekan

mogen». Dessa omdömen jämte andra uppgifter, bl. a. om tillämnad lefnadsbana, insändas till provinsskolrådet, som äger att besluta öfver tillträde till examen.

Uppgifter till skriftliga examens 4 à 5 prof bestämmas af kungl. kommissaren efter förslag af fackläraren. Lärjungarnes arbeten genomses först och bedömas af fackläraren, hvarefter de, försedda med betyg och uppgift om deras förhållande till lärjungens föregående prestationer, cirkulera bland examinatorerna. På gemensam konferens beslutas, hvilka lärjungar skola föreslås till underkännande eller befrielse från muntlig examen. Alla arbeten samt öfriga handlingar sändas därpå till kungl. kommissaren, hvilken har rätt att ändra betygen eller föranstalta ny pröfning i större eller mindre utsträckning.

Muntliga examen skall äga rum under de sista sex veckorna af skolåret. Härvid skola alla skolans ämneslärare vara närvarande första dagen. Examenskommissionen rådgör nu och beslutar, hvilka lärjungar skola underkännas, och hvilka på grund af sitt förhållande vid skolan kunna befrias från muntlig examen. Under gången af examen förelår fackläraren och bestämmer kommissionen betyget öfver muntlig examen. Efter densammans slut afgifves för hvarje ämne ett sammanfattande betyg för klassarbetet, skriftliga och muntliga examen. Därefter afgöres efter bestämda föreskrifter, om examinand skall godkännas eller icke. Vid alla omröstningar har kommissaren utslagsröst och äger dessutom vetorätt. Om denna begagnas, hänskjutes saken till provinsskolrådet i och för pröfning.

Den, som icke blifvit godkänd, får högst 2 gånger till försöka ny examen.

Privatister anmäla sig hos provinsskolrådet, hvilket hänvisar dem till någon skola. Har privatist tillhört skola, får han ej tillträde till examen förrän så lång tid förflutit, att han efter regelbunden uppflyttning skulle varit berättigad att anmäla sig som skolans lärjunge.

I de skriftliga profven föreläggas privatisterna andra uppgifter än skolans egna lärjungar. Muntliga examen — från hvilken ingen kan vare sig uteslutas eller befrias — anställas skild från skolans examinanders och likaså konferensen om pröfningens resultat. Om någon icke blifvit godkänd, har kommissionen rättighet att bestämma, att han ej må få förnya examen förrän efter 1 år.

IV. Ingen *särskild* examen för tillträde till universitet.
(Belgien.)

De öfver alla klasser utsträckta skriftliga täfningarnas resultat antecknas noga och utgöra elevens viktigaste merit. Afgangsexamen är,

som alla andra, skriftlig. Privatister mottagas ej till pröfning. För att aflägga akademisk examen fordras godkändt betyg från alla klasser i ett gymnasium.

I följd af sin egenskap att vara en sammanslagning af tvenne examina, afgang- och inträdesexamen, fick mogenhetsexamen vid de svenska läroverken sin nuvarande gestaltning. Det blef på sätt och vis en afgangspröfning som förut, hvilken omedelbart godkändes eller underkändes af f. d. examinatore i inträdespröfningen. Ur detta historiska sammanhang förklaras det stora inflytande, som censorerna fingo på examensresultatet, och som i viss mån förringade värdet af den vunna fördelen, att lärjungarna skulle få examineras och bedömas i hvarje ämne af den, som bäst kände till dem, deras egen lärare. Denna öfverdrifvet skarpa kontroll ter sig eljest rätt märklig, om man tänker på, huru andra examina, som med afseende på de rättigheter, de meddela, äro ojämförligt mycket viktigare för stat och individ än studentexamen, försiggå utan någon kontroll alls, vare sig beträffande fordringar eller uppfyllandet af dessa. Man skulle förmoda, att en universitetslärare, som haft sig anförtrodt att helt på eget ansvar bedöma kandidater eller licentiater, kunde anses värdig samma förtroende, om han något år senare komme att föra en klass upp i studentexamen. Icke kan hans omdömesgillhet ha blifvit så försämrad af den dagliga samvaron med de lärjungar, hvilkas kunskaper han blifvit satt att bedöma, att han nu mindre än förr skulle kunna betros med makt att uttala ett afgörande godkänd eller icke godkänd.

De olikartade förslag till ändring i stadgan för studentexamen, som tid efter annan framkommit, ha alla — bortsedt från sådana, som berott på förändringar i studieplanen — grundat sig på att *denna examen är för svår*, och att domen öfver examinanderna ofta *är orättvis eller ojämn*, beroende på den roll slumpen kan spela i *en så kort pröfning som den nuvarande*.

Förslagen, som afse att göra examen mindre svår, hänföra sig så godt som uteslutande till den skriftliga delen, och dock är det beträffande den muntliga delen, som svårigheterna i särskild grad hopa sig för lärjungarna i fråga om såväl förberedelse till densamma som själfva förhöret. Är det redan mycket nog, att under en följd af dagar, i den spänning, som medvetandet om examens vikt eller åtminstone de ovanliga yttre anordningarna ej kunna underlåta att framkalla, kastas mellan mer eller mindre kräfvande uppgifter, så är det oresonligt mycket, att på *en dag* vara beredd att som ett konversationslexikon ge svar på frågor inom en mängd vidt skilda områden. Äfven under fullt

normala omständigheter är det ett kraftprof, som icke hvem som helst skulle gå i land med — ja, säkerligen skulle de allra flesta efter ett par år få omdömet »icke mogen», om de försökte sin lycka om igen — hur mycket större fordringar ställer då icke profvet på den, som efter ett läsårs tröttande arbete, under trycket af det tyngande medvetandet, att slumpen kan göra, att han kuggas, skall ställas inför en för honom okänd person, i hvars händer hans öde hvilar, och hvars omdöme kommer att bestämmas af de svar, som han under så vidriga omständigheter kan prestera. Ty hur mycket det än talas om att det icke är fråga om detaljer utan förnämligast att få ett intryck af examinandens mogenhet, så kan det ej förnekas, att ett allmänintryck grundar sig på detaljer, och dessa äro ingenting annat än svar på frågor, afgifna under ytterst ogynnsamma omständigheter. Sannolikt skulle procenten kuggade stiga högst betydligt, om icke i praxis både erfarne censorer och lärare i de flesta fall toge hänsyn till examinandernas svåra ställning och läte saker passera, som eljest icke skulle anses förenliga med anspråk på godkändt betyg.

Att så många graverande anmärkningar kunna riktas mot examen efter alla förbättringsförsök innebär tydligen, att man i dessa försök ej tagit syfte på de egentliga grundfelen i examen. De hufvudvägar, som försökts — nedsatta fordringar och valfrihet eller uteslutning — kunna knappast drivas längre, utan att examens bestånd äfventyras. Nedsatta fordringar och en utsträckt valfrihet skulle endast draga med sig fyllnadspröfningar i oändlighet, tills studentexamen blir utan betydelse.

Ett af grundfelen i denna examen är den absoluta makt, som stadgan lagt i censors händer, och som vid närmare eftertanke och jämförelse med förhållandena vid andra långt viktigare examina måste väcka undran. Och hade denna makt i begynnelsen något sken af berättigande, i det skolorna ännu ej hade så synnerligen fast organisation, lärarna kanske brusto i bildning och förmåga på mer än ett sätt och tillsynen var skäligen klen, så har utvecklingen nu framskridit så långt, att en kontroll af denna art är absolut obehöflig. Ett officiellt bevis på att denna uppfattning länge varit rådande är den bestämmelsen, att kompletteringspröfningarna, hvilkas rättsverkan blir alltmera vidtgående, undandragits censorskontroll.

Kunde hopandet af så många ämnen på *en* dag upphävas, skulle tvifvelsutän examen ställa sig på ett helt annat sätt. I stället för att nu fruktan för examen för mången sätter en prägel af nervös oro på hela sista årets arbete, skulle lärjungen lugnt kunna fortsätta det dag-

liga arbetet, tills skrifningsperioden närmade sig, hvarefter han finge successivt koncentrera sina repetitioner på det ena ämnet efter det andra. Efter afslutande skrifningar skulle den muntliga examen taga vid, på samma sätt fördelad med fria beredelsedagar under en längre tidsföljd, så att företrädesvis ett ämne åt gången skulle kunna bli föremål för repetition.

Detta skulle bli ett ordentligt samlande och demonstrerande af de kunskaper, man under skoltiden förvärfvat; sålunda icke en sträfvan blott för examens egen skull, utan ett viktigt led i förberedelsen till kommande studier och lifsarbete både med afseende på arbetets innehåll och form.

1905 års stadga synes mig böra ändras på i hufvudsak följande sätt.

Till vittnen vid muntlig studentexamen förordnar öfverstyrelsen läroverkets inspektor samt två i samma stad boende, för skolan intresserade män.

Vittnena äga rätt att bestämma område, inom hvilket examen skall röra sig, att till protokollet göra anmärkningar samt att underkänna privatister.

Examen aflägges i hvarje ämne inom den termin, då undervisningen i ämnet avslutas. Under sista vårterminen hållas, med lämpliga mellantider, skriftliga examina i månaderna februari—mars och muntliga examina i april.

För privatister anordnas särskilda examina i de ämnen, i hvilka skolans elever under föregående terminer blifvit godkända.

Lärjunge, som blifvit underkänd i två eller högst tre ämnen, beviljas rättighet att under kommande hösttermin, i den ordning öfverstyrelsen bestämmer, aflägga nya examina.

Detta förslag innebär således, att skolans lärare få förtroendet att förklara dess ordinarie elever godkända, samt att kontrollen öfverflyttas från kringresande censorer till stationära vittnen. I stället för att nu de skriftliga examina koncentreras på några dagar och de muntliga på *en* dag, hvarvid eleven skall som ett konversationslexikon besvara alla frågor som kunna framställas inom de tio ämnen, som han studerat under nio år, avslutas i lugn och ro det ena ämnet efter det andra. I stället för att nu en del läroverk få vänta på censorerna till långt fram i juni, skola alla examina vara afslutade i april, och första maj, vårens och ungdomens dag, skola de hvita mössorna svingas i jubel öfver hela landet.

Mången torde invända, att förslaget är baseradt på ett alltför

stort förtroende till skolan och lärjungarna. Men under de 44 år, som förflutit sedan censorsinstitutionen infördes, har skolundervisningen utvecklats kvalitativt och kvantitativt — det senare alldeles för mycket — lärarnes sociala och ekonomiska ställning har i hög grad förbättrats, och vår tids allvarliga gymnasister påminna bra litet om 1860-talets glada och sorglösa slynglar. Ynglingen känner lifvets skoningslösa kraf och rustar sig tidigt till kampen för tillvaron. Det reformförslag, som förra året framställdes af representanter från Stockholms gymnasier, vittnar om en storslagen och intelligent uppfattning af undervisningens betydelse. Och den insats Sveriges ungdom gjort i nykterhetsfrågan är sådan, att man kan våga hoppas, att denna fråga ej skall bereda nästa generation några större bekymmer. En intelligent, målmedveten ungdom förtjänar ej att pinas med den otidsenliga och opraktiska procedur, som kännetecknar vår nuvarande mogenhetsexamen.»

*Utskottets
yttrande.
Gällande
stadganden
om student-
examen m. m.*

Såsom motionären erinrat, återfinnas nu gällande bestämmelser angående studentexamen uti Kungl. Maj:ts stadga för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905; och anser utskottet sig böra uti särskild bilaga till detta betänkande intaga nämnda bestämmelser, som innehållas uti §§ 92—118. Se *bilagan Litt. A.*

Tillika finner utskottet sig böra återgifva lydelsen af den för censorerna fastställda instruktionen. Se *bilagan Litt. B.*

*Samman-
fattning af
motionärens
förslag.*

Motionärens förslag torde kunna sammanfattas uti följande två hufvudgrupper:

1. *Censorsinstitutionen* (censoratet) vid studentexamen afskaffas och ersättes af, så att säga lokala vittnen, hvilka, förutom läroverkets inspektor, utses af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk samt utgöras af två i samma stad boende, för skolan intresserade män. Dessa vittnen äga endast i fråga om privatister befogenhet att underkänna examen men för öfrigt icke annan rätt än att bestämma område, inom hvilket examen skall röra sig samt att till protokollet göra sina anmärkningar beträffande examen.

2. *Examen* afläggas i hvarje ämne under den termin, då undervisningen i ämnet afslutas; examen hålles under vårterminen sista läsåret, den skriftliga pröfningen under februari och mars samt den muntliga under april månad; privatister examineras tillsammans med skolans lärjungar, men uti de ämnen, där dessa under föregående terminer redan

undergått studentexamen, anordnas för privatisterna särskild examen; lärjunge, som blifvit underkänd uti två eller högst tre ämnen, äger att under nästföljande hösttermin aflägga ny examen.

Censoratets inrättande sammanfaller med den omreglering af studentexamen, som ägde rum genom stadgan angående afgangsexamen den 11 april 1862. Därförinnan hade studentexamen kunnat afläggas endast vid universiteten i Uppsala och Lund, men emot denna anordning hade riktats flere anmärkningar. En af de hufvudsakligaste torde hafva varit den, som uti vederbörande kommitterades betänkande den 30 november 1859 angifves, att, allt ifrån studentexamens inrättande och för att kunna tillfredsställa fordringarna i densamma, undervisningen vid elementarläroverken efterhand antagit en förändrad karaktär, så att skolan, i stället för att göra själsförmögenheternas utveckling till sitt förnämsta syfte, ofta nog nödgats på grundlighetens och den sanna bildningens bekostnad rikta sitt närmaste bemödande på de mångartade kunskapsämnenas och de stegrade kunskapsmåttens inlärande, för att lärjungarne skulle kunna med en viss färdighet ur minnet återgifva dessa i den blifvande studentexamen. Af sådan anledning ansågo kommitterade, att pröfningen borde så inrättas, att den mera afsåge mognaden af lärjungarnes bildning än detaljkunskapen, att studentexamen därför borde utgöras af ett slags afgangsexamen vid läroverken, hvilken bestod dels af skriftliga prof, dels af muntlig examen, samt att »öfvervakande af afgangsexamen vore en garanti, som staten, äfven med det största förtroende för elementarläroverkens lärare, icke torde kunna öfvergifva.» Af denna anledning och äfven på andra grunder tillstyrktes införande af censorsinstitutionen.

*Frågan om
censorsinsti-
tutionens afska-
fande och er-
sättande med
lokala vittnen.*

Nyttan och ändamålsenligheten af den sålunda förordade och sedermera införda anordningen med censorer finner utskottet hafva blifvit af en mera än fyratioårig erfarenhet till fullo bekräftad. Utskottet, som för sin del hyser fast tillit därtill, att allmänna läroverkens lärare, hvilka fungera såsom examinatorer i studentexamen, fullgöra denna funktion med samvetsgrannhet och plikttrogenhet, finner emellertid äfven, att staten icke gärna kan eftergifva sin plikt att tillse och kontrollera, på hvad sätt dessa examensprof på skilda orter tillgå. Och såväl för lärarne själfva, gentemot ohemula beskyllningar för partiskhet, som ock för lärjungarne, såsom garanti emot en åtminstone såsom tänkbar möjlig orättvisa vid bedömandet, måste en utanför stående, fullt själv-

ständig myndighets öfvervakande och kontrollerande verksamhet utgöra ett godt och kraftigt stöd.

Nu synes motionären emellertid antaga, att en fullt tillfredsställande kontroll skulle kunna utöfvas af s. k. lokala vittnen, hvilkas afgörande inflytande, jämförd med censorernas, dock skulle inskränkas i samma mån som de examinerande lärarnes inflytande, ökades; men gent emot en sådan anordning tillåter utskottet sig sätta i tvifvelsmål, huruvida å *alla* orter, där studentexamen afläggas, kunna utom kretsen af allmänna läroverkets lärarekår finnas att påräkna sådana för skolan intresserade män, hvilka äga den specialkunskap, som måste förutsättas för ett sakkunnigt bedömande af en studentexamen. Och äfven om, hvilket gifvetvis på de flesta orter är förhållandet, sådana vittnen äro att finna, måste dock efter utskottets mening de i sådant hänseende erforderliga insikterna i allmänhet vara större och mera omfattande inom de kretsar, från hvilka censorerna nu väljas.

Att censorerna sålunda i allmänhet väljas bland universitetslärare torde dessutom icke uteslutande bero på de framstående kvalifikationer, Kungl. Maj:t därigenom vill åt censoratet förvärfva, utan äfven af den likaledes helt naturliga anledningen, att i fråga om den examen, som skall bereda tillträde till universiteten, bör finnas ett, så att säga, lefvande samband mellan allmänna läroverken och universiteten, ett öfvervakande att studierna vid de förra bedrifvas på sådant sätt, att de godkända examinanderna äro mogna för universitets studier under friare former.

Visserligen har i fråga om den nyligen inrättade realskoleexamen afgörandet uteslutande blifvit lagdt uti lärarnes händer och kontrollen anordnats genom föreskriften, att vid pröfningen skall närvara eforus eller inspektor samt minst tre af vederbörande kommunalstyrelse utsedde ojäfvige examensvittnen äfvensom vid samskola dess styrelse. Men äfven med detta förhållande för ögonen, finner utskottet icke skäl att tillstyrka afskaffandet af censorsinstitutionen, i all synnerhet innan erfarenheten hunnit visa, huru anordningen vid studentexamen kommer att verka. Redan nu har emellertid uttalats, att betygen från särskilda realskolor visat sig ojämma på det sätt, att betygen vid vissa af dessa läroverk där för samtliga därifrån utexaminerade lärjungar varit anmärkningsvärdt höga.

I detta sammanhang kommer utskottet till ett icke mindre tungt vägande skäl för afslag å motionärens framställning om censorsinstitutionens afskaffande.

Detta skäl ligger däruti, att, efter utskottets mening, censoratet visat sig mycket verksamt och kraftigt för att upprätthålla en jämvikt vid bedömandet af examinanderna, en vid särskilda läroverk och på skilda orter lika högt ställd nivå för mogenhetspröfningen. Borttoges censoratet för att ersättas med lokala vittnen, vore det att befara, att fordringarne för mogenhetsförklarande vid somliga läroverk kunde komma att ställa sig ringare än vid andra läroverk; och en sådan ojämnhet skulle vara mycket att beklaga.

Vidare bör icke förbises utan fastmera noggsamt beaktas, att studentexamen för närvarande afläggjes icke allenast vid statens allmänna, på båda linjerna eller endera af dem fullständiga läroverk, utan äfven vid sexton enskilda läroanstalter, som erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att anställa sådan examen. Utskottet håller för mycket osannolikt, att, om censoratet icke förefunnits, sådant tillstånd skulle hafva lämnats dessa läroanstalter; och icke förefaller det mycket troligt, att sådana anstalter skulle komma att beviljas demissionsrätt, om kontrollen vid studentexamen inskränktes till de lokala vittnen, motionären föreslagit.

Innan utskottet lämnar frågan om censorsinstitutionen, vill utskottet emellertid upptaga ett uttalande af motionären, hvilket utskottet anser fordra särskildt bemötande. Motionären framhåller nämligen såsom ett grundfel i den nuvarande studentexamen den »absoluta makt», som blifvit lagd i censorernas händer. Denna makt är dock icke så omfattande, som motionären antyder. Censorerna hafva nämligen icke någon rätt att underkänna den skriftliga examen eller inverka på betyg-sättningen vare sig i denna eller i den muntliga examen; och i fråga om den sistnämnda inskränker sig censorernas rätt till att inom hvarje examensämne bestämma det område, inom hvilket pröfningen skall företagas, att, därest de finna lämpligt, själfva öfvertaga pröfningen, samt att i vissa fall underkänna examen. För att ett sådant underkännande skall anses hafva skett, erfordras dock, att mera än halfva antalet af censorerna skola i beslutet därom sig förena, d. v. s. för att en lärjunge skall underkännas, måste, om censorerna äro två, de vara ense i sitt beslut, och om de äro tre, måste två förena sig om beslutet. Censorernas rätt är äfven begränsad på det sätt, att, då lärarne underkänna en lärjunge, censorernas motsatta beslut icke föranleder ett godkännande. Det är sålunda hufvudsakligen endast en vetorätt, som blifvit lagd i censorernas händer.

Hvad angår den andra gruppen af förslag och önskemål, som uti motionen innehålles, så finner utskottet sig i vissa delar kunna omfatta dessa önskemål och de synpunkter, från hvilka motionären utgått.

*Frågan om
utsträckning
af examens-
tiden m. m.*

Med motionären delar utskottet sålunda den uppfattningen, att det är ett viktigt önskemål, att allmänna läroverkens lärjungar icke må i och för studiernas bedrivande eller särskildt för studentexamens afläggande utsättas för öfveransträngning, vare sig i andligt eller kroppsligt afseende. Men utskottet håller för sin del före, att studentexamen, sådan den nu är anordnad, icke gärna kan medföra någon sådan öfveransträngning för de lärjungar, hvilka äro utrustade med någorlunda god begåfning och under studietiden använt erforderlig flit; och att underlätta genomgående af denna examen för lärjungar med mindre begåfning än den nyssnämnda torde icke vara något eftersträfvansvärdt önskemål, om saken betraktas ur allmän synpunkt.

Men för dessa nu afsedda lärjungar — lärjungarne vid allmänna läroverken — skulle det, efter utskottets åsikt, icke vara någon lindring uti deras examen, om densamma utsträcktes att äga rum vid fortsatta muntliga profningar under en hel månad. Nu pågår examen endast en dag och får ej utsträckas öfver sex timmar. Den utgör nu den naturliga afslutningen af lärjungens arbete vid läroverket och innefattar det allmänna bedömandet, om han är mogen att lämna läroverket och få tillträde till universitetet eller viss lefnadsbana, som han utan universitetsstudier ämnar välja, men som fordrar mogenhetsexamen. Därest motionärens förslag om den till en hel månads tid förlängda examensprofningen bifölles, skulle studentexamen däremot verkligen blifva hvad man kallar en examen rigorosum, d. v. s. en examen, hvaruti lärjungens detaljkunskap uti alla däruti ingående läroämnen sattes på det strängaste prof. Och med en sådan genomgående profning skulle man nog kunna tänka sig en öfveransträngning, äfven om, såsom motionären afsett, examen uti ett eller annat ämne ett föregående år blifvit aflagd.

För de skriftliga profven däremot, hvilka för lärjunge tillhörande realgymnasiet utgöra fem och för lärjunge tillhörande latinalgymnasiet fyra, och hvilka nu förrättas under en tidsföljd af fem dagar, anser utskottet i likhet med motionären, att de nu följa alltför tätt uppå hvarandra. Före hvarje skriftligt prof bör det nämligen, enligt utskottets mening, lämnas lärjunge tillfälle till behöflig repetition af det ämne, som med profvet afses, och böra därför profven utsträckas till en längre tidsföljd, hvilken dock icke torde böra förlängas utöfver en månad.

Vidare torde möjligen kunna ifrågasättas, huruvida icke i vissa ämnen mogenhetsprofning borde äga rum redan i klassen 6:2 och i andra i klassen 7:1, hvilken profning kunde ske samtidigt med studentexamen och af censorerna öfvervaras. Genom en sådan anordning blöfve antalet ämnen i den slutliga examen väsentligen minskadt.

Oaktadt dessa medgifvanden ifråga om önskemålen i motionen, anser utskottet sig dock icke böra tillstyrka den föreslagna revisionen.

Föreskrifterna rörande studentexamen räkna nämligen, såsom förut blifvit angifvet, sin tillkomst från icke längre tid tillbaka än den 18 februari 1905, äfven om dessa föreskrifter i väsentliga delar öfverensstämma med stadganden, som förut varit gällande. Men härtill kommer en annan viktig omständighet. Enligt § 8 uti stadgan af den 18 februari 1905 skall lärjunge, som blifvit flyttad till gymnasiets tredje ring, äga en viss frihet att »bortvälja» läroämne; och till följd häraf samt på grund af andra förhållanden skola, enligt fastställda öfvergångsstadganden, bestämmelserna angående studentexamen i deras helhet komma att tillämpas först vid vårterminen 1910. Att nu föreslå en förändring uti stadganden, som ännu icke kommit till sin fulla tillämpning och om hvilka man ännu icke kan känna, huru de kunna komma att verka, kan utskottet icke finna lämpligt.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, hemställer utskottet,

att herr Richerts ifrågavarande motion icke måtte föranleda till någon Första Kammarens åtgärd.

Stockholm den 20 februari 1908.

På utskottets vägnar:

GUSTAF BERG.

Reservation af herr Richert.

*Bil. litt. A.***Studentexamen.***Studentexamen för läroverkets lärjungar.*

§ 92.

Vid de högre allmänna läroverken anställs årligen mellan den 10 april och den 21 juni studentexamen med de lärjungar i gymnasiets fjärde ring, hvilka behörigen anmält sig till afläggande af sådan examen; och afser denna examen att utröna, hurvida lärjungarna inhämtat det mått af kunskaper, hvilket i de stadgade undervisningsplanerna är angifvet som mål för gymnasiets undervisning, samt vunnit den mogenhet, som erfordras för bedrivande af studier vid universitet eller högre tillämpningsskola.

§ 93.

1. I ledningen af examen deltaga censorer, hvilka efter förslag af öfverstyrelsen för hvarje år af Kungl. Maj:t förordnas. Vid fullgörandet af sitt uppdrag hafva censorerna att ställa sig till efterrättelse den af Kungl. Maj:t för dem särskildt utfärdade instruktion.

2. Censorerna åtnjuta den ersättning, som af Kungl. Maj:t bestämmes.

§ 94.

1. Skriftlig anmälan till studentexamen skall före den 1 mars göras hos läroverkets rektor. Därvid skall lärjunge lämna uppgift å de ämnen, i hvilka han med hänsyn till bestämmelserna i §§ 96, 100 och 102 samt § 106 mom. 1 önskar blifva i den skriftliga och muntliga examen pröfvad. Rektor åligger att före den 15 mars till öfverstyrelsen insända efter fastställt formulär upprättad förteckning på de anmälda.

2. Den, som anmäler sig till examen, skall därvid erlægga tjugu kronor, hvilka afgifter, afsedda att användas till bestridande af kostnaderna för censorernas resor och arfvoden samt öfriga med examens anordnande förenade utgifter, skola af rektor uppbäras samt inom en månad till statskontoret insändas.

§ 95.

1. I studentexamen är pröfningen dels skriftlig, dels muntlig.
2. Den skriftliga pröfningen anställes samtidigt vid alla högre allmänna läroverk på tid, som af öfverstyrelsen bestämmes. Uppgifter för de arbeten, som tillhöra denna pröfning, bestämmas, sedan censorerna därtill gemensamt uppgjort förslag, af öfverstyrelsen. Uppsikten vid arbetenas verkställande utöfvas af lärarne i den ordning, rektor bestämmer.
3. Den muntliga pröfningen tager sin början å dag, som öfverstyrelsen för hvarje särskildt läroverk utsätter. Vid denna pröfning närvara, jämte censorerna, äfven eforus eller inspektor samt minst tre andra aktade, insiktsfulla och ojäfviga män, som eforus till vittnen utser.
4. Vid studentexamen äger allmänheten ej tillträde.

§ 96.

1. För lärjungar, tillhörande realgymnasiet, anordnas skriftlig pröfning i modersmålet, tyska, engelska, matematik och fysik, och skall pröfningen i hvarje ämne försiggå på särskild, för densamma bestämd dag. Profven skola utgöras af:
 - en svensk uppsats öfver ett bland flera uppgifna ämnen;
 - en öfversättning från svenska till tyska eller, om lärjunge så önskar, en på tyska författad uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen;
 - en öfversättning från svenska till engelska eller, om lärjunge så önskar, en på engelska författad uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen;
 - ett matematiskt arbete; samt
 - ett fysikaliskt arbete.
2. För lärjungar, tillhörande latingymnasiet, anordnas skriftlig pröfning i modersmålet, latin, tyska och matematik, och skall pröfningen i hvarje ämne försiggå på särskild, för densamma bestämd dag. Profven skola utgöras af:
 - en svensk uppsats öfver ett bland flera uppgifna ämnen;

en öfversättning från latin till svenska;

en öfversättning från svenska till tyska eller, om lärjunge så önskar, en på tyska författad uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen; samt

ett matematiskt arbete.

3. Lärjunge skall å den bildningslinje, hans examen afser, delta i minst tre af de för vederbörande gymnasium i mom. 1 eller 2 angifna skriftliga prof, men äger, där han så önskar, utbyta å realgymnasium det skriftliga profvet i tyska eller engelska emot motsvarande prof i franska samt å latingymnasium det skriftliga profvet i tyska emot motsvarande prof i engelska eller franska.

4. Lärjunge är berättigad att å den bildningslinje, hans examen afser, undergå skriftlig pröfning såväl i ett på grund af § 8 bortvaldt ämne som i ämne, i hvilket han icke önskar muntligen pröfvas.

§ 97.

1. För den svenska uppsatsen må intet hjälpmedel begagnas, därest icke öfverstyrelsen med hänsyn till något ämnes beskaffenhet annorlunda förordnar. För öfversättningen från latin till svenska samt för profven i främmande lefvande språk må användas af öfverstyrelsen bestämda ordböcker samt för de matematiska och de fysikaliska arbetena logaritmiska tabeller.

De närmare föreskrifter, som rörande de skriftliga profven i öfrigt kunna finnas erforderliga, meddelas af öfverstyrelsen.

2. Lärjunge, som använder andra hjälpmedel, än här äro medgifna, eller som anlitar annans hjälp eller lämnar hjälp åt annan, har förverkat rättighet att i den påbörjade examen vidare delta, hvarom det åligger rektor att före den skriftliga pröfningens början erinra lärjungarna.

§ 98.

1. För utarbetandet af den svenska uppsatsen samt af öfversättningen från latin medgifves till hvardera en tid af sex timmar, för profvet i hvardera af de främmande lefvande språken fyra timmar, för det matematiska arbetet sex timmar samt för det fysikaliska arbetet fem timmar, häri dock ej inräknad den tid, som åtgår till uppgifternas delgifvande åt lärjungarna.

2. Är arbetet vid den föreskrifna tidens utgång icke afslutadt,

må det ändock till pröfning upptagas och jämväl kunna godkännas, om det i sitt ofullbordade skick anses däraf förtjänt; börande dock, för att kunna godkännas, det matematiska arbetet nöjaktigt behandla minst tre och det fysikaliska minst två af de förelagda uppgifterna.

§ 99.

1. De skriftliga arbetena genomses och rättas af de lärare, som inom gymnasiets högsta ring undervisa i de ämnen, till hvilka dessa arbeten höra. Hvarje särskildt arbete pröfvas och bedömes därefter samfäldt af den lärare, som genomsett och rättat detsamma, och en lärare, som kollegiet inom sig utsett. Uppstå dem emellan olika meningar, tillkallas rektor eller, om han redan deltagit i pröfningen, en annan, af kollegiet utsedd lärare, och gälle den mening, som den sålunda tillkallade biträder.

2. Öfver bedömandet af de skriftliga arbetena före rektor protokoll, hvilket af honom och vederbörande lärare undertecknas.

3. Såsom vitsord användes något af uttrycken: Berömlig, Med utmärkt beröm godkänd, Med beröm godkänd, Icke utan beröm godkänd, Godkänd, Icke godkänd.

§ 100.

Lärjunge, som erhållit minst vitsordet Godkänd för den svenska uppsatsen och två andra skriftliga prof, äger att undergå muntlig pröfning å därför bestämd tid; dock att lärjunge å realgymnasiet, som hvarken i matematik eller i fysik aflagt godkänt skriftligt prof, ej må äga undergå dylik pröfning, såvida icke två tredjedelar af de lärare, som under sista terminen undervisat honom i de till den muntliga pröfningen hörande ämnen, anse sådant böra honom medgifvas.

§ 101.

Inom två veckor, sedan de till den skriftliga pröfningen hörande arbeten blifvit af lärjungarna afslutade, skola dessa arbeten tillika med det vid deras bedömande förda protokoll jämte katalog öfver de åt lärjungarna under de tre näst föregående läseterminerna tilldelade vitsord äfvensom uppgift å de lärare, hvilka i de olika ämnena skola förätta den muntliga pröfningen, af rektor insändas till öfverstyrelsen för att hållas vederbörande censorer till handa.

§ 102.

1. I den muntliga pröfningen är lärjunge skyldig att underkasta sig förhör i kristendom och modersmålet samt i minst åtta af öfriga läroämnen, som å den bildningslinje, hans examen afser, finnas upptagna å fjärde ringens timplan, eller i sju af dessa ämnen, såvida i detta senare fall de två återstående läroämnena å timplanen tillsammans ej upptaga mera än sex veckotimmar.

2. Lärjunge, som tillhör främmande trosbekännelse och varit frikallad från deltagande i undervisningen i kristendom, vare befriad från pröfning i detta ämne, men vare skyldig att före den muntliga pröfningens början till rektor aflämnat skriftlig redogörelse för den undervisning, han åtnjutit i religionskunskap, samt intyg öfver sina insikter i detta ämne.

3. Lärjunge, som förklarats berättigad till muntlig pröfning, äger att å den bildningslinje, hans examen afser, muntligen pröfvas såväl i ett på grund af § 8 bortvaldt ämne som i ämne, i hvilket han icke undergått skriftlig pröfning, äfven om sådan pröfning jämlikt § 96 varit i ämnet anordnad.

§ 103.

Vid den muntliga pröfningen skola till censorernas kännedom tillhandahållas lärjungarnas under senaste läsåret utförda skriftliga arbeten och arbeten i teckning.

§ 104.

1. Ordning för den muntliga pröfningen bestämmes af vederbörande censorer i samråd med läroverkets rektor; dock må icke pröfningen för någon lärjunge utsträckas utöfver en dag, ej heller utöfver sex timmar.

2. Censorerna bestämma i hvilka af fjärde ringens läroämnen pröfning skall verkställas; börande denna för hvarje lärjunge å den bildningslinje, hans examen afser, omfatta minst sju af de å nämnda rings timplan upptagna läroämnen samt hufvudsakligen hafva till föremål de i gymnasiets två högsta ringar genomgångna lärostycken. Vid pröfningen i främmande lefvande språk äfvensom latin böra jämväl

till extemporerad översättning förläggas af öfverstyrelsen för ändamålet bestämda arbeten.

3. Lärarna i fjärde ringen verkställe, enhvar i sitt läroämne, den muntliga pröfningen under den för ämnet enligt examensordningen anslagna tiden samt inom det omfång, som af censor bestämmes; ägande censor jämväl, därest han så finner lämpligt, öfvertaga pröfningen.

§ 105.

1. Sedan den muntliga pröfningen blifvit förrättad, afgifvas öfver lärjungens insikter i samtliga vid hans anmälan uppgifna läroämnen vitsord af vederbörande lärare; och bör härvid hänsyn tagas såväl till den skriftliga pröfningen, där sådan i ämnet förekommit, som till lärjungens förut och hufvudsakligen under de båda sista läsåren ådagalagda kunskaper.

2. Häröfver före rektor protokoll, och skola i detsamma jämväl upptagas: de vitsord, som tilldelats lärjunge i den skriftliga pröfningen; det vitsord i geografi äfvensom, därest lärjunge anmält sig till examen i grekiska, de vitsord i matematik och teckning, som han vid flyttning till tredje ringen erhållit; af vederbörande lärare afgifna vitsord i teckning, gymnastik och vapenöfning samt musik för lärjunge, som i fjärde ringen i dessa ämnen åtnjutit undervisning; af kollegiet afgifna vitsord öfver flit och uppförande, företrädesvis afseende de sista läsåren.

3. Såsom vitsord användas:

för läro- och öfningsämnen: de i § 99 mom. 3 angifna uttryck;

för flit: mycket god, god, mindre god;

för uppförande: mycket godt, godt, mindre godt.

§ 106.

1. Om lärjunge erhållit vitsordet godkänd eller därutöfver i minst tio af de läroämnen, som å den bildningslinje, hans examen afser, finnas upptagna å fjärde ringens timplan, eller i nio af dessa ämnen, och i detta senare fall de två återstående läroämnena å timplanen tillsammans ej upptaga mer än sex veckotimmar, skall han i examen godkännas, såvida ej mera än halfva antalet af censorerna finner honom böra på grund af bristande insikter och mogenhet underkännas, dock att beträffande lärjunge, som tillhör främmande trosbekännelse och varit frikallad från deltagande i undervisningen i kristendom, erfordras, under i öfrigt enahanda villkor för examens godkännande, vitsordet godkänd i ett

läroämne mindre än här ofvan sagts. Har lärjunge blifvit af censor underkänd, skola skälen härtill upptagas i protokollet.

2. Examensprotokollet, hvilket jämväl bör innehålla uppgift å de ämnen, som förekommit i den muntliga pröfningen, skall underskrifvas af läroverkets rektor och de lärare, som till protokollet afgifvit vitsord, äfvensom af censorerna. Afskrift af detta protokoll skall inom två veckor efter den muntliga pröfningens afslutande af rektor insändas till öfverstyrelsen.

§ 107.

För lärjunge, hvars examen blifvit godkänd, utfärdas af rektor betyg i enlighet med fastställt formulär.

§ 108.

Lärjunge, som varit berättigad att anmäla sig till undergående af studentexamen å den enligt § 92 utsatta tid, men under vårterminen sådan examen icke undergått eller i densamma icke blifvit godkänd, må, i händelse han önskar att under nästföljande hösttermin aflägga denna examen, före den 15 september därom göra anmälan hos vederbörande rektor, på sätt ofvan är stadgadt; och åligger det rektor att före samma månads slut till öfverstyrelsen insända förteckning på dem, som sig sålunda anmält, jämte uppgift å deras examensämnen; ankommande det på öfverstyrelsen att utsätta tid och ort för pröfningen, i afseende hvarpå ofvan meddelade föreskrifter skola i tillämpliga delar tjäna till efterrättelse.

§ 109.

Aflagd studentexamen medför icke allenast behörighet att utan ytterligare pröfning varda såsom studerande vid universitetet inskrifven utan därjämte, därest ej annorlunda framdeles varder stadgadt, de öfriga rättigheter och förmåner, som hittills åtföljt godkänd mogenhetspröfning.

Studentexamen för lärjungar från enskild undervisning.

§ 110.

1. Lärjunge, vare sig manlig eller kvinnlig, som åtnjutit enskild undervisning och önskar aflägga studentexamen, skall inom tid, som i

§§ 94 och 108 stadgas, därom göra skriftlig anmälan hos rektor vid högre allmänt läroverk samt därvid lämna uppgift å de ämnen, i hvilka han, med hänsyn till bestämmelserna i §§ 96 och 102, § 106 mom. 1 samt § 112, önskar blifva i den skriftliga och muntliga examen pröfvad. Vid denna anmälan skall examinanden foga vederbörande prästerskaps intyg om ålder och god frejd, uppgift om bostad, redogörelse för sina studier under de fyra sista åren och den undervisning, han därvid begagnat, samt uppgift å de kurser, han i de särskilda ämnena inhämtat, äfvensom, därest han inom de två sista åren bevistat offentligt läroverk, vederbörligt afgangsbetyg därifrån.

2. Den, som anmäler sig till examen, skall antingen genom betyg från gymnasiet andra ring eller ock genom intyg öfver pröfning, verkställd i den ordning, som i mom. 3 sägs, styrka, att han i geografi och, därest han anmält sig till undergående af pröfning i grekiska, jämväl i matematik blifvit inom de tre sista åren pröfvad och godkänd enligt fordringarna för flyttning till gymnasiet tredje ring.

3. Den i mom. 2 omförmälda pröfning skall, efter anmälan hos rektor vid något af de högre allmänna läroverken, anställas af lärare, som undervisar i andra ringen, å den tid och i den ordning, som rektor efter samråd med sagde lärare bestämmer. Vitsord öfver dylik pröfning skall antecknas i kollegiets protokoll och genom utdrag därur den examinerade meddelas.

Examinand erlägger för hvarje ämne den afgift, som i § 118 stadgas för ämne, i hvilket skriftligt prof ej afläggas.

4. Den, som önskar inom de i § 102 mom. 1 angifna gränser befrias från muntlig pröfning i ett eller två ämnen, skall styrka, att han, på sätt i mom. 2 och 3 af denna § sägs, i dessa ämnen blifvit inom de tre sista åren pröfvad och godkänd enligt fordringarna för flyttning till tredje ringen.

5. Den, som vill undergå examen, skall vid anmälan erlägga tjugu kronor, hvilka af rektor inom tid, som i § 94 mom. 2 sägs, till statskontoret insändas, samt före den skriftliga pröfningen tio kronor och före den muntliga pröfningen tjugu kronor; varande de bägge senare afgifterna afsedda att fördelas mellan rektor och de lärare, som i pröfningarna deltagit.

6. Uppgift å dem, som sig sålunda anmält, jämte de af dem företedda handlingar aflämne rektor, då han insänder den i § 94 mom. 1 och § 108 föreskrifna förteckning.

§ 111.

Lärjungar från enskild undervisning skola undergå samma skriftliga pröfning som läroverkens lärjungar, men skild, mera omfattande muntlig pröfning. Examen skall anställas vid det läroverk, som för hvarje examinand af öfverstyrelsen bestämmes.

§ 112.

Examinand, som erhållit minst vitsordet Godkänd för den svenska uppsatsen och två andra skriftliga prof, äger att undergå muntlig pröfning å därför bestämd tid; dock att examinand å realgymnasiet, som hvarken i matematik eller i fysik aflagt godkänt skriftligt prof, ej må äga att undergå muntlig pröfning, såvida icke två tredjedelar af de lärare, som deltagit i bedömandet af hans skriftliga arbeten, anse sådant böra honom medgifvas.

§ 113.

Sedan de skriftliga profven blifvit bedömda, skall rektor vid det läroverk, där detta skett, underrätta examinand om utgången af den skriftliga pröfningen samt, så snart ske kan, om tiden för det muntliga förhöret.

§ 114.

1. Vid bestämmandet af ordningen för den muntliga pröfningen skall tiden för examen så beräknas, att minst en half timme i hvarje läroämne anslås till pröfning af en eller två lärjungar; dock må icke förhöret för någon lärjunge utsträckas utöfver två dagar, ej heller utöfver sex timmar någondera dagen.

2. Förhöret skall afse gymnasiets lärokurser och omfatta samtliga de å fjärde ringens timplan upptagna läroämnena, i hvilka examinanden anmält sig vilja undergå muntlig pröfning.

3. Det muntliga förhöret förrättas af lärarna i gymnasiets fjärde ring eller, om flera afdelningar af denna ring finnas, af dem bland nämnda lärare, som rektor bestämmer.

4. Lärjunge från enskild undervisning äger att, om han så önskar, före den muntliga pröfningens början förete af vederbörande lärare vid

högre allmänt läroverk afgifvet vitsord i teckning, gymnastik och vapenöfning samt musik.

5. I protokollet öfver den muntliga pröfningen upptagas: vitsord öfver den skriftliga och muntliga pröfningen, de i § 110 mom. 2 omnämnda vitsord äfvensom föredda vitsord i teckning, gymnastik och vapenöfning samt musik.

§ 115.

För examen med lärjungar från enskild undervisning gäller för öfrigt i tillämpliga delar hvad ofvan är stadgadt om examen med läroverkens lärjungar; dock må lärjunge från enskild undervisning, som i något ämne visat sig icke hafva inhämtat insikter, motsvarande dem, hvilka fordras för flyttning till tredje ringen, ej i examen godkännas.

Fyllnadspröfning efter aflagd studentexamen.

§ 116.

Den, som aflagt godkänd studentexamen, äger rätt dels att i ämne, som icke förekommit i hans examen, undergå pröfning, dels ock att i ämne, som ingått i hans examen, undergå förnyad pröfning af sina insikter; dock att sådan pröfning icke af någon må afläggas mera än en gång i samma ämne och å samma linje.

§ 117.

Anmälan till dylik pröfning skall göras hos rektor vid något af de högre allmänna läroverken, hvilken det åligger att inom två veckor till öfverstyrelsen insända anmälningshandlingarna. Pröfningen skall ske vid det läroverk, som öfverstyrelsen för hvarje examinand anvisar, och anställas af lärare, som undervisar i fjärde ringen, å den tid och i den ordning, som rektor efter samråd med sagde lärare bestämmer. Betyg öfver dylik pröfning skall antecknas i kollegiets protokoll och genom utdrag därur den examinerade meddelas.

§ 118.

Den, som anmäler sig till fyllnadspröfning, skall därvid erlægga tre kronor, som tillfalla läroverkets rektor, samt dessutom, att tilldelas vederbörande lärare, sex kronor för hvarje läroämne, i hvilket han önskar undergå pröfning, såvida i detta ämne skriftligt prof afläggas, eljest, där icke annorlunda är föreskrifvet, tre kronor för hvarje ämne.

Bilaga litt. B.

Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för de censorer, hvilka hafva att öfvervaka öfvergångsexamina vid de högre allmänna läroverken; gifven Stockholms slott den 28 februari 1879.

Censor åligger:

1:o) att inhämta noggrann kännedom om de i den skriftliga afgangsexamen verkställda arbeten för att däraf vinna ledning för bedömandet af examinandernas bildning och mogenhet;

2:o) att i behörig tid inställa sig vid de honom af chefen för Kungl. Maj:ts ecklesiastikdepartement anvisade läroverk och tillse, att den muntliga profningen å utsatt tid tager sin början, hvarmed ej må uppskjutas äfven om af någon anledning en eller flera af de personer, som eforus äger utse vid examen vara närvarande, icke skulle hafva kommit tillstädes; ägande föröfrigt censor eller, där flera censorer vid samma läroverk öfvervaka examen, dessa gemensamt att bestämma ej mindre huru lång tid examen skall upptaga än ock, inom de uti nådiga stadgan angående afgangsexamen af den 11 april 1862 angifna gränser, på huru många dagar den må fördelas, äfvensom å hvilka tider på dagen den skall äga rum;

3:o) att vid tillämpning af den i afgangsexamensstadgans § 13 mom 3 1 meddelade föreskrift ej allenast taga i betraktande lärjungarnes i de skriftliga profven och det muntliga förhöret ådagalagda kunskaper utan ock göra skäligen afseende på de terminsbetyg, som under de närmast föregående läsåren blifvit dem vid läroverket gifna; samt

4:o) att på kallelse af chefen för ecklesiastikdepartementet infinna sig i Stockholm, om sådant af honom profvas nödigt, såväl före den muntliga examens början, för det i mom. 1 af denna instruktion

angifna ändamål, som ock efter samma examens slut för att till nämnda departement afgifva berättelse om hvad i afseende å ej mindre den skriftliga än den muntliga afgangsexamen förekommit och befunnits vara af beskaffenhet att förtjäna en närmare uppmärksamhet eller påkalla någon åtgärd.

Hvilket vederbörande etc.

OSCAR.

Carl Gustaf Malmström.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Motionens motivering	1
Utskottets yttrande:	
Gällande stadganden om studentexamen m. m.	16
Sammanfattning af motionärens förslag	16
Frågan om censorsinstitutionens afskaffande och ersättande med lokala vittnen	17
Frågan om utsträckning af examenstiden m. m.	19
Utskottets hemställan	21
Bilagor:	
Utdrag af stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905	22
Kungl. Maj:ts instruktion för censorer den 28 februari 1879	33
